

tól. A legjobb Szomory-regény, de még mindig nem jó regény. A főhős még mindig nem élő ember, hanem egy halom nyafogás, hangulat és érzés, amely halmot nem valami belső kohézió tart össze, formál emberré, hanem a szerzőtől származó külső kényser.

Különös, de az ember mégsem meri azt írni, hogy jobb lenne ez a regény, ha az értelem jobban fékezne az áradó impressziókat. Az bizonyos, hogy valószínűbb lenne a regény, de kérdés, hogy eleve lenne-e. Az olvasó nem tudhatja megítélni eddigi regényeiből, hogy bogarain, harsonázásán és lírai lendületén kívül van-e Szomoryban alkotóképesség is? Marad-e valami érdekesség Szomoryban, ha elhagyja különbségeit?

Fábián István.

Karinthy Frigyes : Hasműtét. Karinthyból egyesek a *Két hajó*, mások az *Igy írtok ti* Karinthyját és legtöbben talán a napilapok cikkíróját ismerik. Azt, akinek a gondolkodás e riportere, a hétköznapi események mélyébe kommentálása közben egy kávéházi orákulum rutinjával és kesernységével mutatja önmagát. Karinthy egész beteljesületlen írói útjának egyetlen szépséghibája talán az, hogy hiányzott belőle az az *ambitio sine qua non*, amely a magyar író, a *csak* művészmódon író magyar író, egész az éhezés türéseig képes vinni a magyarság és művészség kettős martiriumában. Talán ezért nem képes Karinthy megmaradni minden írásában a fantasztikus próza külföldi mestereinek azon a színvonalán, amit nagyon sokszor elért, sőt felülmúlt. Tragikusan «főlföldobott kő» marad ezért, sokszor és sok írásában visszahúzza a kabaráé és a színházi élet nivója, amelyik nivó nem is az övé.

Ez az új kötete megint a magyar novella egyik kitűnő mesterének mutatja. A szerző túlzott termékenysége ellenére is meglepő frissen hat e könyv.

De a népszerűsége is adó író, hibáját ebben a kötetben sem tagadja el. Most is vigyázott arra, hogy a kötet népszerű is legyen és az elinduló Karinthy nagyléleketét idéző írások (*Hasműtét*, *Új Iliász*) mellé bekerültek a kötetbe a kávéházi cikkkilozófia példamutatói is. A kötet összeállítása vigyázott arra, hogy a kötet ne *csak* időtlen értékű legyen. Karinthy, a magyar novella virtuóz művelője, engedett helyet a rutinját népszerűsége váltó Karinthy-nak is. Ezt bűnnek vagy hibának venni kegyetlenebb ítélet lenne, mint amire az író ítéli önmagát, mikor kénytelen ilyen megalkuvásokra önmagával a közönségéért. Ujat nem mutat ez a kötet a szerzőből. A régít a régi nívón mutatja, még ha sokszor másodkiadásban is (*Csendes beszélgetés Tamással*). A szerző népszerű és népszerűsége mellett is nagyszerű filozófikus készségének egész arzenálja kivonul megint — egy ismeretlen cél ellen. Hogy ezt az arzenált mégis használja, használnia kell, annak a tragédiáját minden magyar íróval együtt talán ő érzi leginkább és az a művészsors, amit a *Cirkusz* című régi novellájában ő faragott remekbe fájdalomosan és igazán az ő sorsa.

Egyik fiatalabb írónk írta a magyar művészek nagyrészéről és talán elsősorban magáról... «ő a Homeros mesterségét követi. Vidéki városok piacán naturáliákért énekel.» A kötetet lapozgatva, önkénytelenül ez jut az eszünkbe. Ennek ellenére Karinthy új kötetének — néhány szépen sikerült írásáért — értékben ott van a helye a *Két hajó* mellett.

Sz. Z.

Térey Sándor : A föld lelke. (Káldor kiadása, 1932.) A paraszti predesztináció könyve ez. Gyikó János élete: a föld lelkének egyetlen lehellete. Az a lehellet, amely az ősök ajkán ered és az idők végezetéig az utódok ajkán folytatódik. A tükör, melyet az író e

lehellet elé tart, megmutathatja az egész fajta eleve elrendelt élettörténetét.

Térey Sándor nemesen metszett, tiszta és biztos fénytörésű tükrében Gyikó János élete valóban a magyar paraszt sorsszerű életként jelenik meg. Az út, amelyet az erdészlaktól, a földtől — gyilkosságon, börtönön, házasságon, Amerikán, oláh megszálláson keresztül — a visszaszerzett s halálával megpecsételt földig megtesz, valóban egy magyar paraszt elrendelt útja. Zavaros görbeségében, kegyetlen meredekein is egyetlen irányú, tántorgó, céltalan lépések alatt is célba futó út. Ennek az útnak a leírása közben lesz a könyv a földszerelem himnusza. Ennek a szerelemnek szorosabb lánc s mámorítóbb ölelése van az asszony szerelménél. A porhanyós, magvat áhító föld érintése melegebb bizsergést ad Gyikó János kérges kezének, mint asszonya teste. Az asszony-szerelmében öntudatlanul is a földszerelem beteljesedésének mámorát keresi. Ezt a szenvedélyt, a föld lelkét lehelli tovább gyermekébe is. S ha életében sokat botorkál, mulaszt és vétkezik, örökhagyásában az emberi felelősség magaslatára emelkedik. Földjét nem vérszerinti gyermekének szánja, hanem az orosz fogoly fiának, kit felesége az ő amerikai távollétében hozott a világra. Ez a fiú áll szívéhez a legközelebb, mert ezt érzi legközelebb a földhöz. A magyar paraszt és az orosz paraszt gyermeke a föld legerősebb vérrokonságában egyesül. Ezt az új kapcsolatot pecsételi meg Gyikó János, amikor egy utcai tüntetés alkalmával, fia védelmében, életét veszti. A sebesült Péter, élete folytatója azonban életben marad.

«Egy férfi kivált a tömegből, felemelte a [kis fiút és felmutatta a tömegnek :
Él.

Mint visszhang mondta utána a tömeg
[ezer ajka :

Él.

A férfi még magasabbra emelte és any-
[nyit mondott :
Majd ha ez megnő !

A tömeg utána zúgta, mint az imád-
[ságot, mint egy esküt :
Majd ha ez megnő.»

Ezzel az erős, előrefutó akkorddal zárul Térey Sándor könyve, amely a mindmáig megíratlan magyar parasztéposz egyik értékes kísérleteként üdvözölhető.

Biztos vonalvezetése, plasztikus emberábrázolása, népies ízű, egyéni erezetű mondatszerkesztése, friss természetérzése, férfias poézise Reymont nagy művének értékeit hozzák emlékeztünkbe.

Sz. S.

Öt angol regény magyarul. *M. Kennedy : A család bolondja. — M. Arlen : Lily Christine. — A. Bennett : Vasuti baleset. — W. Deeping : Sorrel és fia. — H. Walpole : Egy vöröshajú arcképe.* — (Franklin-társulat kiadása.)

Az a «sajátságos angolság», amiről Valéry úgy beszél, hogy egész Európában korszerű szellem lett, úgy látszik, Magyarországot is elárasztotta. A francia háttérbe szorult : a szalonokban a hölgyek angol szavakat fűznek társalgásukba. Aki teheti, angolt tanul és angolul olvas. Ez most az új érdekesség — az új snobság. A kiadók, természetesen, nem tehetnek mást, mint meghódolnak az új szellemiség előtt. A kiadók sohasem szálltak szembe a kor igényeivel. Van ebben valami jó is azon kívül, hogy mennyi mindenféle rossz. Mert ime a Franklin-társulat most azok számára hoz ajándékot, akik nem járnak szalonokba és nincs idejük megtanulni angolul, de azért érzik az «angolság» szuggesztív divatosságát.

Az anyagot a már ismert módon válsztották meg. Elővettek néhány kitünő kézikönyvet, mint amilyen ma Renier-é vagy Leavis-é és megnézték, melyik a «best seller». A kifejezés jel-